

Első évfolyam. 34. szám. 1877. ^{november} december 23.

DÉLIBÁB.

Heti lap a szépirodalom és művészet köréből.

Kiadó és főmunkatárs:

Gróf Csáky Alfonz.

Szerkesztő:

Dengi János.

Rendes munkatársak:

ABAFI LAJOS, AIGNER FERENCZ, ARADI JÓZSEF, AUCUN, BÁTORFI LAJOS, BENEDEK SÁNDOR, BÓHM ADOLF, CSALOMJAI, CSENGEI GUSZTÁV, DARMAI VIKTOR, DOLINAY GYULA, ERDÉLYI MIKES RÓZA, ERŐDI DÁNIEL, FÖLDVÁRI ISTVÁN, HAJGATÓ SÁNDOR, HAMAR LÁSZLÓ, HANG FERENCZ, HEVESI JÓZSEF, HOFFMANN MÓR, E. ILLÉS LÁSZLÓ, ILLYÉS BÁLINT, KÁRPÁTI KÁROLY, KERÉKES SÁMUEL, KORODA PÁL, E. KOVÁCS GYULA, KOMPOLTHY TIVADAR, LUKÁCS ÖDÖN, MAJTHÉNYI FLÓRA, MÁRKI SÁNDOR, MÁRKUS JÓZSEF, MENDE BÓDOG, MOLLER EDE, RUDNYÁNSZKY GYULA, REVICZKY GYULA, V. SÁRFFY IGNÁCZ, SIPOS SOMA, SÓLYOM JENŐ, SZABÓ ENDRE, DR. SZABÓ DÁVID, DR. SZEMÁK ISTVÁN, IFJ. SZINNYEY JÓZSEF, VAJDA VIKTOR, VASS JENŐ, GR. VAY SAROLTA, VÁRY GELLÉRT, WÜHRL JÁKÓ.

Megjelenik minden pénteken.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre . . . . . 6 frt.
Fél évre . . . . . 3 frt.
Negyed évre . . . . . 1 frt. 50 kr.

Előfizetések, reclamatiók, vidéki levelezések, talányok, a talányok megfejtése, tréfák és adomák s a vegyesek rovataiba szánt közlemények a kiadóhoz, a lap bellartalmát illető kéziratok pedig a szerkesztőhöz küldendők.

Kiadó hivatal: Varga-utca 2256. sz.

Szerkesztői iroda: Szent-Anna-utca 2536. sz.

DEBRECZEN,

NYOMATOTT A VÁROS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1877.

Tucsny Irmától.
Megfejtendő lóugrás szerint.

Gyá	Jő	tit	vi	lát			Nagy	el!	ré	Fe	vő
kos	har	szos	gon,	nek			kérd	len	csak	möl	től.
gáld!	kat,	vőd	tyo	El	Ne	nek	Mult	Im	lejtsd	jő	be,
zott	fá	do	mult	sza	nak	sa;	je	hol	gyű	Ki	csét
do	vizs	Kin	jő	lá	mit	Visz	Szedd	no	A	né	Mult,
		gon	Ne,	nak;	te	dog	nap	le	it,		
		vő	nak,	hoz	har	nek;	kat	bol	S		
nek	Fe	sa,	zett	rem	a	re	vi	álj	el	ga	lé
dá	kat,	sar	lejtsd	len,	el	jő	je	ád,	be;	tán	sod
el!	gond	je	Az	vő	a	gyá	ként	hoz	Sor	je	rá
ta	ja	it	Fe	szos			*Mult	len	kos	Szik	ha
ja	lejtsd	mul	és	Szedd			Át	la	vészt	vi	éj

Helyesen következő előfizetőink fejtették meg: Babos Szidonia, Jakó Piroska, Erdési Jozefa, Peterdy András, Jjobb Ferenz, Kálnoki Matild, Püspöki Zoltán, Tóth Katinka, Fenyvessy Aranka, Böhm Serafin, Kövesdy Mariska, Weiss

Nina, Komjáti Piroska, Hevesy Géza, Vass Flóra, Kádár István, Kovács Erzsike. Putnoki Ilon, Hegyesi Etel, Tucsny Irma.

DEBRECZENI SZINHÁZ.

(K.) Nov. 18-án Szigligeti régi népszínműve a „Két pisztoly.“ Maga a mű sokkal ismertebb, sem-hogy érdemileg méltatni volna szükség; s hogy hiányai daczára is oly régóta állandó — legalább vasárnapi — darabja a vidéki színpadoknak: maga elég dicséret.

Nyilvay Irma különösen a „Volt szeretöm, de már nincsen“ népdal éneklésével aratott sűrű tapsokat a nagyszámu közönségtől. Szabó Bandi, Lovászi, Toldi sikerülten alakítottak.

Ha már elkerülhetlen szükség, hogy egy-egy színész több alakot ábrázoljon ugyanegy darabban, mindenesetre megvárható a rendező tapintatától legalább az illúzió lehető kimélése. Olyan színész pedig, aki két sorból álló szerepeckéjét sem bírja kellően előadni: hadd maradjon továbbra is: „népség,“ „katonaság.“ A tuzásból meg tán kevesebb is elég, hogy a karzati, amugy is hálás, publikum tele marokkal kifejezze elismerését. Sapientsat.

Nov. 19-én „A tündér ujjak.“ Irták Scribe és Legouve, francziából Feleki M. Salon-darab s talán éppen ezért tátong a színház az ürességtől. — Pedig Törökné, Temesváryné és Te-

mesváry nevei birhatnának egy kicsinyke vonzeróvel, hacsak a közönség távolléte a darab ellen nem akar tüntetés lenni. Ha igen: mindenesetre méltatlan. A darab jó, az előadás jó s mégis rengeteg részvétlenség. Nem csodálkozhatnánk, ha ily üres ház láttára, mint a mai is volt, színészeink elkeseredve, szerepeiket csak immel-ámmal morzsolnák le; s hogy mégis lélekkel s teljes odaadással játszottak, ez legbiztosabb jele a társulat életképességének, a tagok hivatottságának. Bizonyára ideje volna, hogy nagy Debreczen művelt közönsége felfogja a színügy messzeható horderejét s pártolja azt hazafisággal, lelkesülten, hozzá méltólag s ha kell: egy kis áldozattal is.

Nov. 20-án „A Tolonez.“ Tóth Edétől. Nyilvai Irma ujjalag bebizonyította, hogy nemcsak jeles énekesnő, hanem kitünő színésznő is; mert Angyal Liszkában annyi drámai erővel, oly összhanggal alakított, hogy bizton, bátran állitható a leg-tökéletesebb Angyal Liszkák egyikének. Nem is volt hálátlan a közönség, mert ugy hévvel és érzéssel előadott dalait, mint kifogástalan játékát sűrű tapsokkal jutalmazá.

Mellette Foltényi és Szabó Bandi érdemnek még kiváló említést. Foltényi Mravcsákja

SZÁMREJTVÉNY.

- 11, 10, 6. Hazánkban van kitünő,
6, 2, 9. Nem halott s még sem élő,
3, 4, 10, 1. Kertedbe ha van, irtsd ki.
7, 5, 3, 4. A világért sem kicsi
6, 10, 1. Nincs öröm, hol ezt leled.
8, 1, 10, 6. Ismeri-e kebeled?
11, 8, 9. Kaczér nő csak ugy szeret
Téged, ha ezzé tehet,
6, 10, 7, 3, 4. Ennek hasznát nem veszik
S mégis jó, ha elteszik.
3, 4, 8, 6. Mert ha ide beadod,
Tükodat rá bizhatod.
6, 2, 3, 4, 5. Növénynek mint embernek
Egykép ártalmas lehe.
6, 10, 1, 5. Ki e várost építette
Fel egy vadállat nevelte
1, 11. Dicsőséges írója
Babért szerzett általa.

Megfejtési határidő december 7-e.

A „Délibáb“ 32-ik számában közlött sakkतालány értelme a következő:

Tavaszi legyen, ha meghalok
Zengjenek a madárdalok —
A dalt ugy is ugy szerettem,
Dalos is volt az én éltém,
Dal ringatta a bölesómet,
Dal szőjje meg szemfödömet.
Ha haldoklom ne sirjatok
Örüljete, viggadjatok....

A szórejtvény értelme pedig: Északi fény.

ELIBÁB.

Meti lap a szépirodalom és művészet köréből.

Tartalom :

1. Világfolyása. (költemény) V a y Saroltától. 2. Emma naplója. (életkép) W ü h r l Jákótól. 3. A byzanti műveltség szelleme. V á r y Gellértől. 4. Ányós Pál olvasása közben. (költemény) P a l m e r Kálmántól. 5. Tompa Mihály. Dr. Szemák Istvántól. 6. Irodalom. M i r s á t ó l. 7. Giardinetto. B. A.-tól. 8. Irodalmi és művészeti hírek. 9. Tárca: Azt kérdezik. (költemény) G r. C s á k y Alfonztól. A hieroglifák hazájából. P a t a k y Árpádtól.

VILÁGFOLYÁSA.

Szép kis szöke lány volt nagyon,
Szemében tiszta láng gyuladt
És homlokáig elpirult
Minden pajkosabb szó miatt.

Napestig forgatta a tüt
A kiesiny udvarszobába;
S vigan csiesergett mellette
Mintegy jókedvű madárka.

Szegényes karton ruhája
Jóll állt neki igen nagyon
És a kis kopott kékszalag
A hófehér, gyöngéd nyakon.

Egyszer csak eltűnt a háztól; — — —
Fényes termék lön lakása;
Pezsgő, — gyémánt, — uri fogat....
Selyem, bársony a ruhája.

Édes anyja haldokolva
Vad átkokat szórt reája — —
S ezalatt víg zene mellett
Kaczagott, dalolt leánya.

Szomoruan zúg a szélvész,
Rideg kórház sötét terme
Egy beteg lány sohájával,
Kinos jaijaival telve.

Oh! én szertetépített élttem — — —
Susog, arca olyan halvány!...
S mely csak dalt és esókot ismert,
Piros véresöpp remeg ajkán.

Jár a betegőr mögött,
A holt arczát letakarja,
Míg nagy álmosan dűnnyögí:
„Elpakolt az istenadta....”

Vay Sarolta.

EMMA NAPLÓJA.

— Életkép. —

Irta Wü h r l Jákó.

(Vége.)

II.

Sötét, borús juliusi éj volt....

Az ég dörgött iszonyuan s csak midőn a ezik-
kázó villám halvány fényt árasztott egy-egy pil-
lanatra a sötét utezákra: lehetett néhány lépésnyi
távolságból a tárgyakat kivenni.

A szél az eső nehéz csepjeit kegyetlen zsi-
bajjal verdeste a házak ablaktábláira, mintegy
intve a mély álomban szendergő emberiséget, hogy
ébredjen és gondolkozzék a mulandóságról....

Az utezaesavargók káromkodtak; az igazhi-
vők, de félénkek imádkoztak s csak a nyugodt
lelkiismeretűek tudtak aludni.

De az eső esett, esett szakadatlanul!...

Czakó János uram is e perczben jő a játék-
barlangból; ott hagyta ez alkalommal most már
mindenét. Midőn oda ment, még volt reménye;
most már ezt is elveszté. Hiába! A szerencse mos-
toha gyermeke volt ő.

Megfosztva mindenétől: pénztől, nyugalmá-
tól, — kénytelen volt néhány forintnyi adósságát
évek óta az ujján levő jeggyűrűvel kiegyenli-
teni. És ez nem is esett neki rosszul. E drága erek-
lyétől épp oly könnyen és épp oly közönnyel vált
el, mint bármily más haszontalan tárgytól....

Tele sárral, bőrig átázva, végre hazaérkezett.

Szobájába sietett.

Belépve, széttekintett és önkéntelenül is megdöbbsent a néma csendtől, mely őt e helyen fogadta.

És Czakó János e perczen remegett... Körülnézett a szobában és ami addig nem tűnt fel neki, azt most első pillanatra észrevette: butorainak két-harmadrésze már a kártyajáték áldozatává lett. A szoba félig üres volt — — —

Csakhogy oly lelkületű egyének, milyen Czakó János is volt, erősebbek elhatározásukban, hogysen egy pillanat benyomása alatt oly könnyedén meghajoljanak. Futó tűz volt az; a lelkiismeret pillanatnyi felszólamlása, mely, amily gyorsan támadt, oly nyomtalanul is tűnt el...

Neje már alhatott, mert a közel szobában néma csend honolt.

Ő is feküdni készült. És amint felöltönyét levetni akarja, egy gondolat villant fel agyában. Egy borzasztó, rémes gondolat, mely láthatólag izgalomba hozta Czakó egész valóját.

— A gyermek álma csendes — szólott az ördög mosolyával ajkain — és nem fog felébredni, ha szobájába lopódzom. És ha felébred?... Nos, nem én vagyok-e atyja? Nem én adtam-e neki azt, mit tőle most jónak látok visszavenni? Jogommal élek és e jogom sérthetetlen...

TÁRCSA.

ÁZT KÉRDEZIK.

— Emlékül gr. Vay Saroltának. —

Azt kérdezik, miért vagyok szomorú,
Miért ül bús arczomon a mély boru,
Miért vagyok olyan sápadt, halovány
Mint a hold a napnak siró alkonyán?...

Nem tudom én magam sem, hogy mi bajom;
Csak örökké búslakodom, bánkódom —
Olykor, olykor meg-megdobban a szívem — —
Fáj valami, fáj valami, érzem!

Ifju vagyok, rám mosolyog a világ,
Benne virit nékem még oly sok virág — —
Jaj! de mindegy, mindegy nekem, hiába
Elhervadt lelkemnek szép virága!!...

Vándor madár lett szívemben az öröm;
Messze repült, vissza többé nem is jön.
A reményt is megölte a fájdalom.
Szerelmentől pirosodó hajnalon!!...

Gróf Csáky Alfonz.

Igaza volt a szerencsétlennek: joga sérthetetlen. A törvénynek még nincs oly czikkelye, mely az apára, ki leányát ily módon kirabolja, ítéletet mondana. Az apa csak sajátját veszi el akkor, midőn leányát megfosztja attól, mit ennek egy ízben jutalmul adott.

Szerencsétlen szenvedélye mennyire terelte!
Kirabolja saját gyermekét....

És amily ügyes volt terve szövésében, oly gyors és elhatározott annak kivitelében.

Szobája mellett volt Emma szobája.

Mielőtt oda belépett volna, meggyújtá éji lámpáját, melyet setét, téli éjszakákon szokott volt használni az utczákon.

Végre kinyitá a végzetteljes ajtót....

Mély, ünnepélyes csend honolt az ártatlanság e szentélyében... Átlépte a küszöböt — s ezzel az első lépés meg volt téve!

Vajjon nem dobogott-e szive?

III.

Czipői nyikorogtak s a szendergő angyalka édes álmából úgy látszott — felzavartatott... Megfordult ágyában... de a másik pillanatban már ismét oly édesen, oly mélyen és jól aludt, mint előbb....

Az atya e perczen leányára tekintett és szive.... igen! szive még nem volt teljesen

HYEROGLIFÁK HAZÁJÁBÓL. (Egy szép asszony elbeszélése.)

Valamikor én is rajongtam a régiségekért, nagy barátja voltam a titkos írásnak, kő-maradványoknak, a százéves ezüstözött rézpénzeknek, a római és pompeji maradványoknak, hamvedreknek, ős mahmut-csontoknak, vizözönelőtti apróságoknak stb. Annyi igaz, hogy sokszor megjártam régészeti szenvedélyem miatt. talán ez is az oka, hogy tudvágyam a hőpontról majdnem a fagypontra szállott alá. Megtörtént velem — a többi között — a közelidőben az is, hogy egy mohamedán dervisről, (aki, mint később kislult, éppen úgy nem volt török, mint én nem vagyok kirgiz,) megvettem egy tarkára festett fogvájót, mint Abdul-Aziz szultán volt tulajdonát, 10 forintért; egy hét mulva aztán valami házaló zsidó ugyanilyen fogvájókat kínált nekem megvétel végett száz darabját 30 krajczárjával.

Sokáig őriztem egy szivart is, melyet néhai Bernát Gazsi bátyámtól kaptam, midőn egy esős őszi délután, beállított hozzám, erősítve keményen, hogy odakint olyan esőcseppek esnek mint egy nyul-srét. Ha nem hiszen, nézzem meg az esernyőjét, mely össze-vissza van lövöldözve — esőcseppekkel.

— Ugy nézd meg ezt a szivart öcsém — mondta

romlott; mert e perczen sebesebben kezdett lüktetni s oly hangosan, mintha inteni akarta volna a leselkedőt, hogy ily aljas tettől tartózkodjék.

Az ágy előtt imazsámoly állott, ezen egy nyitott könyv hevert.

Czakó János meglátta és felismerte e könyvet: Emma naplója volt az, melyet neki egy évvel ezelőtt névnapjára vett.

Hirtelen és mohón nyult e könyv után, pedig maga sem tudta, miért? Vajjon a kíváncsiság avagy a végzet különös sugalma volt az?

Olvasni akarta, de nem volt elég bátorsága; félt, hogy saját ítéletét olvassa ki a beírt sorokból.... Lapozni kezdé. A könyv legelső lapján a következő szavakra akadt: „E naplót, édes leányom, atyád kezdi meg. Ne csak időtöltésül szolgáljon ez neked, hanem legyen ez egyszersmind öre viseleteidnek, mérlege tetteidnek, melyeket őszinte szived sugalma után e könyvbe jegyzel. Ha látni fogom, hogy te a jó erkölcsök igaz útján maradsz, áldani, de egyszersmind kérni fogom istenemet: őrizze meg szeplőtelen ártatlanságodat; tiszta nemes lelkedet és mélyen érző szivedet továbbra is a világ ezernemű csábjai ellen.... Végy példát szüleidről... végy példát atyádról...“

Nem volt képes tovább olvasni.

Zokogni kezdett.

a „Kaczagányok“ híres szerzője — hogy ezt nekem a perzsa sah küldte Szilády Árontól, ki tavaly ott kint járt valahol a tatárok között. Ezer darabot küldött a jó ur, ki engem, nem tudom honnan, ismer. Valódi havannát egytől-egyig. Nemrégiben azonban egy trafik-ismerő barátom bebizonyította előttem elég kegyetlenül, hogy az én híres szivarom, nem más mint egy rozsul szelelő — kassai négyes. Nem vagyok dohányos, könnyű volt rászednie az öregnek. Hanem azóta lemondtam a régiség gyűjtéséről, foglalkozzék vele Rómer Flóris és Pulszky Ferencz, de énnekem ezentul nem lesz kenyerem.

A napokban azonban egy uri ember érkezett a fővárosba, ki nejétől kísérve, bejárta Ázsiát, Afrikát, Amerikát, Ausztráliát. Volt Egyiptomban is, hol megmászta a gulákat, ivott a Nilus vizéből, egyszóval sok mindent látott s mi több, hozott is magával. De már azt a muzeumot megnézem, mondtam magamban. És meg is néztem. A tudós doktor igen szívesen fogadott, bemutatott nejemnek is, ki igen szép, kedves asszony. Midőn végig néztük az egész muzeumot, a szép hölgy megfogta a kezemet és azt mondta:

— Jöjjön ön velem a másik szobába, mutatok valamit, de ne ijedjen meg tőle.

Szemei megteltek könyekkel; egy év óta most először volt képes sirni...

— Rólam példát venni! sohajtott fel, — szegény, szerencsétlen gyermekem te.

És amint így zokogva, lányára akar tekinteni, látja hogy ez feléje mosolyog; látja és hallja, hogy ez magához hívogatja és Czakó János uram — mintegy átszellemülve, a másik perczen már leánya ölelő karjaiba borult....

Nem szólott egyik sem, de megértette egymást mindkettő....

Az apát visszaadta a társadalomnak — saját leánya.

BIZANTI MŰVELTSÉG SZELLEME.

— Váry Gellértől. —

(Folytatás.)

S Konstantinápoly rómaisága éppen az ilyen mellesleges sajátságok fölkarolásában állott. Konstantinápoly szinte hét halmon állott, mint Róma; ott is volt capitolium, mint Rómában, tanácsház, circus, amphitheatrum, szóval minden, amiben Rómának lényege nem rejtett: megmaradt a consuli czim, csak az a kis hiba volt, hogy mind evvel a római szellem nem jött át az új székvárosba. S mivel Rómában szokás volt törvénykezni, Konstantinápolyban is figyelemben részesült a törvény és a jogtudomány. A Theodosius és a Justinián-féle kodexek, a pandekták és egyéb könyvek, melyekben a római jog foglaltatik, a bizanti császárok

Kíváncsi voltam, hogy mi lesz az, amit nekem ez a világ-látott asszony fog mutatni. Beléptünk a másik szobába, mely sokkal kisebb volt mint az előbbeni. A szoba közepén, nem kis ijedtségemre egy koporsó volt. Kísérőném bátran odalépett az asztalhoz s leemelte a leplet a koporsóról.

— Mi az? — kérdeztem kissé elsápadva.

— Egy halott. Oh ne féljen ön tőle, régi lakhelye már ennek ez a koporsó, több mint 2000 éve, hogy benne fekszik. És kitudja, hogy meddig fog még ily nyugodtan aludni.

Odaléptem én is a halotthoz.

— Látja ön e hieroglifákat, melyek olyan szépen be vannak vésvé a koporsó oldalába. Oh ez egy egész történet. Akarja, hogy elolvassam? A fiatal embert, ki itt fekszik előttünk, Aszirnak hívták. Királyfi volt, talán éppen Aszir-Abanak a fia.... Hanem, úgy hiszem, jobban fogja önt érdekelni az, ha elmondom, hogy miként jutottam én ehhez a mumiához?

Kértem, hogy mondja el nekem azt a történetet.

— Szívesen. Menjünk be a férjem szobájába, ott majd elmondom.

Midőn helyet foglaltunk, a szép asszony a következő mystikus történetet beszélte el nekem:

korából valók. Tribonianus és Ulpianus jogtudósoknak a neve még meglehetősen rómaiisan hangzik Konstantinápolynak ugyszólván aranykorából. De ha hozzá gondoljuk, hogy e törvények, nem a forumon a római nép elevenéből születtek, hanem csak hulladékoknak gyűjteményei, melyek a császári parancsszóra állnak össze, fogalmunk lehet azon rómaiságról, melyet mint a byzanti műveltségnek szinte egy alkotó elemét jelölünk ki.

Végre még ez is eltűnt s Konstantinápolynak, a byzanti gondolkodásnak egyebe sem maradt, mint azon gögje, melylyel minden oly dolog iránt, ami igazán római volt, viseltetni meg nem szűnt.

IV.

Most miután bemutattuk a byzanti szellemnek alkatrészeit, illő előismeretekkel fordíthatjuk tekintetünket magának e szellemnek a szüleményeire, a byzanti műveltség tárgyaira.

Az egészséges műveltségek természete, hogy azok magából a nemzetet életető lélekből fakadva föl, viszont vívmányaikban magára a nemzetre hatnak vissza, annak lelki testi tekintetben jólétet és gyarapodást okoznak. Az egészséges műveltség él, mozog, termel, újabbnál újabb vívmányokkal áll elő, a nemzetnek és az emberiségnek ügyét előbb viszi. A byzanti műveltségről e jellemvonásokat éppen nem mondhatjuk. Ott minden állt, tespedt, pangott és megmerevült. A byzantiasságnak valami sajátos hideg, élettelen, elöregedett, szögletes színezete van. S ez nem is lehetett másképp. Az elemek, melyeket fölkarolt, jobbadán teljes fejleményöket elért dolgok voltak, melyek, ha egymásra gyakoroltak is némi hatást, egymás-

— Rut, viharos éjszaka volt. Eső nem esett, mert ez Egyiptomban nem is divat,*) de nagy szél dühöngött, melynek erős, fojtó szaga, hasonlított a zaharai sivatag halálhozó viharjaihoz. A fáklyák kísértetiesen lobogtak, nagyot lobbanva és ismét alászállva mint apró lidérczek. Én férjemmel és két angollal egy kis szekeren ültem. Előttünk pár lépésnyire két fáklyás haladt. Mintegy félóráig mehettünk, midőn a vezető jelt adott a megállásra. Leszálltunk a szekérről és közeleedtünk vezetőnkhez.

Az kiterjesztette kezét és egy koloszszerű épületre mutatott. Ott a katakomba. A sírbolt. Amott délre fekszik a közönséges temető, ez itt előttünk a királyi kriptá.

— Ezt nézzük meg először, mondtam férjemnek. Ő beleegyezett és utitársainkhoz fordult, hogy megkérdezze véleményeiket.

— All riegh! — felelt az egyik. Én készen vagyok.

— Előre tehát, — mondá férjem.

Beléptünk az első folyosóba, abból egy másodikba, mely sokkal keskenyebb volt mint az első, ez már többfelé ágazott, mintegy negyedóráig járhattunk összevissza e labirintban, midőn végre egy négyszög te-

sal szerves egészletté soha nem olvadtak. Azonfelül, a mint ez elemek egyenkinti vázolatása közben kimutattuk, a byzantiság azoknak is nem az életető lényegét, hanem vagy a külső héjját sajátította el vagy fonák módon alkalmazta. Így nőtte ki magát a byzantiság a szláv elem fölé kiterjedt oly kéregg, melyet nem éltetett a nemzet lelke. E kéregszerűség vagyis a külsőnek a belsővel való összefüggétlensége, fölismerhető mindazon dolgokon, amelyek csak a byzanti műveltségnek szüleményei. Nem a lényegen, nem a valóságon, hanem a külsőségen, a látszaton nyugszik annak egész minémisége. Egy biborba és bársonyba öltöztetett mumia az, melynek nincsenek életet sugárzó szemei, nincs szíve, melynek dobogása és érzelme melegen tudna magához vonzani.

A byzanti műveltségnek az élettelen külsőségekre való irányulását példákban akarván föltüntetni, mindenek előtt az anyagi világra fordítsuk szemeinket, mint amely kézzelfogható adatokkal szolgálhat e tekintetben. Ha van valami, amit az összes emberiség műveltsége a byzantiságnak köszön, úgy az nem egyéb mint a cifraságok ügye a tárgyakat illetőleg éppen úgy, mint magát a társadalmat. Nem tudjuk, mennyiben számítsuk ide a selyemtenyészést és szövészetet, melyet Justinian császár alatt két szerzetes Perzsiából csempészett át a görög birodalomba. Mindjárt is lendületnek indult az új hazájában, de különösen a régi Görögország földén úgy, hogy Peloponnesus ezen sok századon át viselt történelmi nevét is elvesztette s helyette a sok eperfaültetvény miatt, mely a selyemtenyészéshez szükséges, a latin — morus-tól (eperfa) Moreának neveztetett. Tárgyunkra nézve mindenesetre

rembe értünk. Ez volt a tulajdonképeni temető, mely két főrészből és egy mellékfolyosóból állott. Én, magam mellé véve egy fáklyást, a kisebbik folyosó megnézésére vállalkoztam. Férjem a két angollal ott maradt a nagyteremben.

A kriptá telve volt kisebb és nagyobb kőkoporsókkal, melyeknek oldalai csodálatos ék-irással voltak borítva, melyet mi hieroglif-nek nevezünk. A dohos levegő és a mumia-csoport különös érzést keltett bennem; nem mondhatom, hogy félelem, de valami megmagyarázhatlan borzalom fogott el. Amint ott jártamkeltem a bebalzsamozott hullák között, tekintetem egy a többinél diszesebben göngyölt halottan pihent meg. Egy aranyozott koporsó előtt állottam, melyben egy férfi feküdt. Arcza most is oly szép, oly nyugodt volt, mint 2000 évvel ezelőtt.

A fáklyatartó leült egy kődarabra és elaludt, kezembe vettem a szurokgyertyát s odaültem a halott elé. A nehéz, penészszerűségű lég elkábitott; a fáklyát odatámasztottam a falhoz s fejemet kezemre hajtva úgy bámultam a hulla hideg, merev arczába. Amint ott néztem a semmiségbe, egyszerre csak valami neszt hallottam mellettem. Irtózatossá volt, amit láttam. A halott félig felemelkedve ült hideg ágyában. Éreztem, hogy a

*) Mikor t. i. nem esik.

világosabb adat az, hogy a byzanti műveltség talál-
mánya az ékszerek készítésénél használt emailírozás
vagyis az ékszereknek kék, fehér, piros vagy zöld ké-
reggel való befuttatása. Az arany már magábanvéve
becses ércz, mely értékének emelése végett semmi já-
rulékra nem szorul, mégis a mindent külső czifrasággal
ékíteni törekvő izlés azt e mázzal szerette bevonni,
melyet a tárgy természete nemcsak hogy nem kívánt,
sőt avval talán még ellenkezésben is állott.

Ezen emailírozó hajlandóság érvényt szerzett
magának a ruhakelmék és épületeknél is. Ezeket is
annyi mindenféle czikornyával hozták összeköttetésbe,
hogy a sok külmáztól nem lehet látni a tulajdonképi
dolgot. Szokás az már a világon, hogy ahol valóság
nincs, annál nagyobbak kell a látszatnak lennie. Így
a byzanti izlés szerint különösen a drágább kelméket,
melyekből egyházi öltözékek vagy a császárok és
méltóságviselők ruhái készültek, általános szokás lett
aranszálakkal és gyöngyökkel kihímezni. S ami meg-
lepő, még e czifraságok formája sem egyéb mint kelet-
nek és nyugotnak vegyüléke, de szinte szerves össze-
olvadás nélkül, miért is a szögletesség és élettelen-
ség byzanti jellemvonása ezekre is kiáradt. Azon
czifrázati és ruhaalakok, melyeket Weiss jelesen szer-
kesztett — Kostümkunde-jében (Stuttgart. 1864.) be-
mutat, bizonyítják ebbeli állításunkat. E ruhák mind-
egyikén meglátszik, hogy nem maga a ruha, hanem a
czifraság képezi benne a lényegét. A czifrázatok ve-
gyülékei a kerek és négyszög alaknak. A kerek alak
szüleménye a keleti, a négyszögletes a nyugoti be-
folyásnak. Nem tartozik hozzánk kutatni, hogy kelet
mi oknál fogva érez oly nagy vonzalmat a kerek,

nyugot pedig a négyszögletes s különösen az egy-
közény alak iránt; hanem tény az, hogy Ázsia népei
elkezdvé az arab sátoroktól a muzulmán épületek és
mecsetek legremekebb példányaig, mindenütt a kerek
alakot tüntetik föl, míg nyugotnak nemzetei a templo-
mok, házak vagy lakószobák építésénél az egyközény
alakhoz szegődtek. Mindenesetre azon byzanti haj-
landóság, mely szerette a dolgokat köralakba venni,
eredményezte azt, hogy a kereszt a byzanti izlés
szerint olyan, melynek mind a négy ága egyforma
hosszuságu, míg az egyközény alakot kedvelő nyu-
gotiaknál az alsó szár legalább is még egyszer oly
hosszú, mint a másik három akármelyiké.

A ruházat czifraságánál különösen kegyelt kerek-
alak szolgált azután alapirányul a byzanti műépíté-
szetnél, mint amelynek remekei szinte mutatják, hogy
a köralak az, melyre az egyes részek beosztásánál a
főtekintet esett. A ravennai sz. Vitályos temploma
még egy egész körhöz hasonlít, amennyiben nyolez
szögletre tördelve ugyan, de mégis egészen kört ké-
pezett. A szent Zsofia (bölcseiség) templománál, melyet
Konstantinápolyban Justinian császár parancsára tra-
leszi Anthemiosz és miletusi Izidorosz épített, már a
négyszög-alak is egyesült a körrel, de úgy, hogy a kör
hatalma alatt álljon s azért e négyszög nem is annyira
egyközény, mint inkább négyzet alak. „A templomnak
fő testét, ugymond Lützwow, egy majdnem teljes négyzet
alkotja, melynek belső hossza 241, belső szélessége
pedig 224 láb. Központja az egésznek a kupola.“ (Die
Meisterwerke der Kirchenbaukunst. Leipzig. 1871.)
Hogy a byzati műépítészetnek e legmonumentalisabb
szüleményénél szinte azon eszme nélküli fény játszotta

vér megáll ereimben, sikoltani akartam, de nem volt
annyi erőm, hogy ezt tegyem.

Lélekzetviasszafajtva vártam, hogy mi lesz ebből?

A mumia megszólalt. Hangja lágy, suttogó volt.
— Hol vagyon? — kérdé.

Én megdermedve állottam ott, férjem távol, ki-
sérőm aludt, egyedül voltam egy élő-halott mellett.
Irtózatos. Egyszerre csak, mintha egy villanyütés ért
volna, éreztem, hogy félelmem szűnik és mindig bát-
rabb leszek. Valami megmagyarázhatlan erő ömlött
szét ereimben. Odaléptem a mumiához.

— Ki vagy te? — kérdezé tőlem.

— Én egy nő vagyok, — mondám.

— Ismerlek.

— Csalódom.

— Te Semiramis vagy.

— Nem az vagyok.

— Te az én kedvesem, az én menyasszonyom vagy.

— Nem. Nekem már férjem van.

A mumia megrázkódott és suttogva monda:

— Oh minő régen alszom.

— Kétezer éve.

— Az nem lehet. Hisz' én élek.

— Te halott vagy.

A mumia homlokához kapott kezével és abban
a perczen összeomlott. Ajkamról egy sikoltás repült
el és abban a pillanatban — felébredtem. Midőn szem-
meimet felnyitottam, utitársaimtól láttam magamat
körülvéve.

— Minő álom, mondtam férjemnek lázasán resz-
ketve.

— Jes, yes — szóltak mosolyogva az angolok.

Midőn elhagytuk e borzalmas helyet, visszanyertem
bátorságomat és nevetve beszéltem el férjemnek bohó
álmomat.

— És a mumia? — kérdeztem, midőn a szép asz-
szony bevégezte elbeszélését.

— Itt van a mellékszobában. Magunkkal hoztuk.

— Az, amelyet imént láttunk?

— Igen. Ugyanaz. Lássá ön, azóta bejártam fér-
jemmel Ázsiát, Afrikát, Amerikát. Sok idő telt el, de
ezt a mystikus történetet mainapig sem tudtam el-
feledni. És sokszor úgy tetszik nekem, mintha az a
jelenet ott az egyiptomi sirboltban betűröl-betüre igaz
lenne. . . . Pedig mégis csak álom volt!

Pataky Árpád.

a főszerepet, mint már a ruházatnál is mondtuk, azt gyaníthatja mindenki. Maga az építető császár is erre helyezte a fősúlyt, midőn az elkészüléskor a fénytől elkápráztatva fölkiáltott: „Fölülmúltalak, Salamon!”

Ha untatni akarnók olvasóinkat, ide igdatnók azon sorokat Paulus Silentarius byzanti művéből, melyekben lelketaszaló szárazsággal írja le e templomnak ragyogó czifrázatát. E sorok semmi egyebet nem tárnának írott szavakkal élénk, mint azon mozaikszerűséget, mely ezen templom ékességének oly jellemző tulajdona. Miben sem tükröződik oly híven vissza a byzanti szellem, mint éppen e művészeti ágban, mely mindenünnen összeszedett daraboknak egygyé illesztéséből áll. Mikor e darabokat az összeállítás igénye szerint tudja módosítani valaki vagyis midőn a darabok alkotó lelkü ember kezébe kerülnek, oly összeillővé tudja az tenni azokat, hogy a tárgyaknak előbbi létét egészen elfelejtjük. A byzanti művészek mozaikja, melylyel a Zsófia templomot kiékesítették, a szerves összeolvadásnak e fokát el nem érte. Náluk csak részek vannak egymás mellé téve, minden belső viszony nélkül. A byzanti szellemnélküliségnek, mely nem birt létrehozni, hanem csak a már meglevőt egymás mellé tenni, alig van világosabb bizonyítéka, mint mindjárt a byzantiságot jelelő Konstantinnak diadalive. A szellemesebb kor, ha diadalivet állított, képes volt annak ékítésére domborműveket (relief) létrehozni oly ábrázolatokkal, melyek a győző vezérre vagy annak körülményeire vonatkoztak. A Nagy-Konstantin diadalive ugy alakult, hogy egy régibb római diadalivról leszedték a domborműveket s rárakták azt az új diadalivre, melyen eszerint részek voltak egymás mellé téve ugy, hogy az eseményre egy csöppet sem vonatkoztak.

(Vége köv.)

ÁNYOS PÁL OLVASÁSA KÖZBEN.

Elöttem a nyílt könyv, olvasom sokáig...
Olvasom könyektől olvadozó szemmel.
Átlapozom újra, nem tudom letenni,
Minden kis betűje összefort szívemmel.
Az a néma bánat, mely nem leli tárgyát
S mégis oly igazán tud a szívhez szólni,
Egy néma sóhajást hoz ki ajakamra:
Ily sorvasztó búval, ily ifjan meghalni!

S olvasom a könyvet, olvasom tovább is,
Mintha mély sírodból látnálak kikelni,
Kisérem lépteid szóztalanul, híven...
Elötted körülted virágok ezrei.
Te lehajlasz némán, hogy érintse ujjad...
Megsebez tövise s im eltűnik minden, —
Nincs virág előtted, csak tövisét érzed
S a vesztés fájdalmát bánkódó szivedben.

Kies völgybe érünk... a suttagó lombon
Oly vigasztalóan hangzik a madárdal,
Mig a lejtő patak szomjadat eloltni
Csalogat magához lassu morajával...
S midőn a lomb alá ülsz le megpihenni,
Sárga levél hull rád, a kis madár elszáll;
A patakhoz sietsz, eloltni szomjad,
Habjait nem éred... búsan állsz a partnál.

Minden, ami kéjjel, pár percnyi gyönyörrel
Kinál, minden elvész, ha élvezni vágyol;
S ami el nem tűnik, azt nem éred el te,
Nem nyulhatsz utána, föld rögéhez lánczol.
Egy siralmas átok, rideg örök végzés,
Vágyaid, reményid Prometheus kinja
S a tudat, hogy minden oly elérhetetlen:
A saskeselyü, mely szivedet szakítja.

Csak egynek maradt fenn biztató reménye,
Lelked bús éjébe csak egy fény világolt;
E szelid sugárt is a sötét sir küldte,
Ez mutatott neked csak békés világot.
Hol a boldog édent végre feltalálad,
Melyre ugy sovárgott itt, e rögön lelked,
Az enyhítő békét, boldog szivnyugalmat,
Igaz barátságot és igaz szerelmet.

„Talán majd valaki jó sírom szélére...“
Igy sohajtsz dalodban, aggódó kétséggel...
Oh! mert, ki éltedben annyszor csalódál,
Csak kimélve bántál a tűnő reménnyel.
És csak ez nem esalt meg. Álmod éjében
Nem látod, nem hallod, kik őrzik nyugalmad!
Még ábrándosabban suttagott a szellő
S a dalosak ajkán még szebb ének fakad.

És én... képzeletben elszálok a sírhoz,
Melyet olyan régen őriz a kegyelet,
Látom a virágot, mely sírod fölé nőtt
S lelkemben bús érzet, szemembe köny pereg.
Egy perezig átélem gyötrelmid világát,
Mintha érezném a kint, mely részed vala
És ekkor sírodon megmozdul a fűszál,
Azt sugja: feledtet a sír szent nyugalma.

És eltűnik álmod, előttem a nyílt könyv,
Olvasom tovább is, olvasom szünetlen;
S amint hosszan nézem szóztalan betűit,
Oly homályos sejtés ébred fel szivemben.
Egyre ismerősb lesz az a vonzó bánat,
Panaszid szivemben bús viszhangra lelnek
S mintha dalaidban önfájdalmam szólna:
Érzem, hogy miként te: én is ugy halok meg.

Palmer Kálmán.

T O M P A M I H Á L Y.

(Irta Ferenczy József. Kassa, Maurer Adolf bizománya. 1877.)

II.

Tompát általában így jellemzi a szerző:

„Tompá költői egyéniségének jellemző képét lyrai költészete tünteti fel. Rajongó honszeretet és eredetiség két legjellemzőbb tulajdona. Az ódai lelkesültég, költői ihlet és erőtelj szempontjából nem áll hátrább Tompa egy ódaköltőnkénél sem. Amit Berzsenyi megteremtett klasszikai ódáiban, azt adta Tompa a modern ódában. A hazafi-fájdalom szólal meg Berzsenyi, Kölesey, Vörösmarty ódáiban, ez teszi Tompa ódait is magasztossá, de mindegyiknél a kor uralkodó hangulata s a költő egyénisége vonul keresztül a műveken; Berzsenyi retorikai szólamokba vegyül, korbácsol és buzdít; Kölesey, Vörösmarty philosophiai gondolatokba mélyednek; Tompa elegikus panaszokban zengi el fájdalmát... Melancholikus költői kedélye egész költé-

szetén keresztül vonul, kapcsolatban reflexiókra hajló egyéniségével, majd a szerény paplak tornácán merül édesbús andalgásokba, majd az ég csillagain mereng el vagy a természetben nyilvánuló enyészet kelti fel benne a mulandóság gondolatát; s ilyenkor dalaiban mindig megható, mindig melegítő, hódító. Természeti képei mindig a költő hangulatának bélyegét viselik magukon, mindig örömmel üdvözlí a tavaszt, örül a kikeletnek, de mélyen megilleti őt az ősz; a természet hervadásában élte virágainak enyészettét szemléli s ekkor már hangja panaszos lesz, a derültség kifejezései elégiába mennek át. A fák, virágok lombjainak lehullásában a csendes halál képét látja, mely oly lélekemelő hatást gyakorol a költőre, még utolsó verseiben is az ősz felett elmélkedik, melynek jöttén mindig „a bánat és öröm csodás vegyüléke“ fogta el őt.

Fájdalmába olykor a panaszhangok közé a keserűség nyilatkozata vegyül, nemritkán sötét félelmes képekkel s noha itt-ott alig talál megnyugvást, de azért vigasztalhatlanná soha sem leszen, nem jön meghasonlásba önmagával, komorságba soha sem téved. Van valami a költő fájdalmában, ami annak keserű kifakadásait enyhíti s ez a gondolkozásmód philosophiai magassága, mely a köznapiságon messze felülemelkedik. Akár saját élettapasztalatai juttatják azon következtetéshez, hogy „az ember nyomorult,“ akár homályos sejtelmek keltik az élet visszásságai felett panaszra, hangja mindig a kibéküléshez áll közel.“

A költő sötét világnézlete alkalmat nyújt a szerzőnek Tompát a világirodalom hasonló sorsu s szellemű költőivel összehasonlítani. A Pogány Karolinához intézett epistolát méltatva, így ír:

„Nem áll-e előttünk a melancholikus költő képe oly világításban, minőben magyar költő még nem tűnt fel? Sőt a külföld irodalmában is csak hozzá hasonló, de őt meg nem haladó alakokat találhatunk. Legközelebb áll hozzá az angol Coleridge, ki a természet iránti csodálatában szintén mystikus jelképekig jutott, a francziáknál csak a gyengéd érzelmű Lamartine hasonlítható össze vele, a németeknél Kleist, a tavasz megénekölője és a borongó kedélyű, magyar születésű Lenau.

Kleist kedélyét szintén a természet iránti rokonszenv hatotta át, „csak az élettelen természet ölében találta fel azon harmoniát és békét, melyet az erkölcsi világban hiában keresett,“ — mondja fölöle Schiller. Lenau szintén kevés, de mesteri vonásokkal tudta a lélek elé varázsolni a természet tüneményeit. De e rokonszenv a természet iránt egyiknél sem fokozódott a rajongóságig, mint Tompánál; ezért a „Virágregék“ben már a mesterkéltég rajza tűnik fel stb.“

A papot és embert így jellemzi a szerző:

„Akár egyházi műveiben tekintsük Tompát, mint papot, akár hívei között a gyülekezetben, a szószéken vagy egyéb egyházi teendőiben, előttünk áll mindig az isten szolgájának képe magasztos egyszerűségével.... Ezen nemes egyszerűség vonásait feltaláljuk az emberben is. Mig Petőfi büszke önérettel mondja: „Azt

hiszed tán te nyomorult pára (ember)! Mint te, én is olyan rab vagyok?“ addig Tompa egyéniségének leg-egyszerűbb, legigénytelenebb képét nyújtja; nem nevezi éltét tengernek, „hisz az csak egy csendes, boldog tavacska volt,“ nincs benne magasra törő ambitio, nincs elbizakodás, nem vágy sólyomként bérceken, folyókon túl repülni, nem óhajt fészket rakni a sziklán, a kis bokor tövével is csendesen megelegszik.“

Az idézett jellemzések, azt hisszük, eléggé bizonyítják, mit a műre nézve általában s jelesen annak formai kellékére nézve mondottunk.

Megemlítjük még, hogy a mű hazai tudományoságunk egyik lelkes barátjának, gróf Hadik Béláné, szül. Barkóczy Ilona grófnőnek van ajánlja.

Dr. Szemák István.

GIARDINETTO.

Budapest, nov. 18.

(B. A.) Rákosi Jenő nagy kópé. Tudja jól, hogy szeretőnk már a „Kapitány kisasszony“-t látni. Ez a fővárosi közönség kedvencz operetteje. „Ez és a Kisasszony feleségem“ című operettenek keresztelt, bizony inkább — opera. Mikor látja már Rákosi ur, hogy nem jön több névtelen levél, mely az előbbi dalműveske előadatását sürgeti: „Kapja magát“ és igéri a szinlapon, holnap adatik a „Kapitány kisasszony.“ Fel lép Soldosnéen kívül — Sziklay Emilia.

Mikor aztán a meglepetésen örvendez a jámbor műpártoló, hangzik a dicséret: „Még is derék ember Rákosi.“ Kap is névtelen leveleket, telve dicsérettel. Ki is kapna több névtelen levelet, mint a bálkirálynő, lapszerkesztő*) és szinigazgató?! Aztán eljön a holnap. Adatik a már oly rég megunt „Dáma a tengerfenekén.“ S a szinlap igéri: „Holnap ugyanez.“

De ilyenkor aztán ilyen a kifakadás, hogy „az örög vigye el Rákosit.“ Reméljük is, hogy kap bizonyos névtelen leveleket; ki is kapna több amolyan névtelen levelet, mint a lapszerkesztő és szinigazgató?

Azt mondják, hogy a kedvelt Sziklay Emilia betegeskedik, azért nem lép fel. A német színházban is betegnek vallja magát Olma Berta s egy német helyilapban boszankodik, hogy betegeskedését dacznak nevezik. Mikor az ember fejére bukik a nagy függöny, még utoljára betegnek sem szabad lennie?!

Tetszik tudni kérem, ki légyen a magát Titkos szellemnek vallott titkos szellem? Ismerlek már szép maszk. Ő maga álcázta le magát; s a „Fővárosi ujság“ 3-ik számában azt mondja magáról, hogy ő „Kiss Ernő.“ Örvendünk; hanem hát ugy-e nem a nagy Kiss Ernő?!

*) Ez már igaz!

I R O D A L O M.

(Tóth Kálmán: Irka-firkák. Kiadta Aigner L. Budapest 1877.)

„Irka-firkák“ cím alatt érdekes elbeszélések, emlékjegyzetek, novellák, jellemvázlatok s többféle jelentek meg a genialis tollu Tóth Kálmántól, ki mostanában már vajmi keveset gyönyörködteti munkáival az irodalom pártoló közönséget — az Aigner Lajos által szerkesztett „Magyar könyvesház“ IV. folyamának 8. 9. és 10-dik számaiban.

A szerző friss és mindig eredeti humora, mely lélektani és emberismerete, következetes logikája, élénk színezései, megkapó vonásai, áthatva mindig a költészet igazi zamatos nectárjával, — e műveiből is meglepően csillog ki.

Jelen műveiben — különösen a hat elsöben u. m. „A tizenharmadik seb“, „A kinek nincs mája“, „Az én 1861-diki karácsonom“, „Mikor engem Szeged városából per schub kísérték ki“, „A kis spanyolviaszkorru“, „A kis kék szemüveg“ címűekben, részint az 1848-49-diki szabadságharcz végső vonáglásaiból, részint a lezajlott forradalmat követő absolut kormány, a provisorium alatti időkből — élénk színekben tünteti fel különösen az irodalomnak elnyomtatását s ebből kifolyólag tisztelni tanítja az irodalomnak s a nemzetnek akkor élt napszamosait.

Nem akarunk részletességbe bocsátkozni, csak általában azt kívánjuk magunk részéről — az általunk nagy figyelemmel s végig érdekeltséggel elolvasott 10 darab műre megjegyezni, hogy [mindig gyönyörrel fogunk azokra visszaemlékezni s hogy valódi költészete, elragadó, magyaros zamatu irálya, kedves alakjai, eredeti leírásai, élénk vonásu jellemzései miatt szívesen elnézzük és említésre méltónak is alig tartjuk szerintünk egy némelyiknek, tévesztett compositióját és különösen „A kinek nincs mája“ című „történeti valóság“ hihetetlen meséjének keresztülvételét.

Nem vagyunk mi orvosok, de azért mi azok közé sorakozunk, kikkel mint a szerző mondja: „hogy vannak az emberi szervezetben afféle zuschlagok is, melyek nélkül bátran megélhetne a halandó“ és kik ezen állítását azért soha sem hitték el...

„A tizenharmadik seb“ compositiója is erőltetett és meséje igen hihetetlennek látszik. Legalább részünkről nem hiszszük, hogy azok a „németek“, oly „barbarok“ lettek volna, hogy egyrészt az elesetteken keresztül hajtották volna társzekerüket és ágyuitkat s másrészt, hogy egy meghalt emberre reá löttek volna minden ok nélkül.

Leginkább kimagasiik mindnyája közül a „14615 forint“ című elbeszélés; valami ellenállhatlan vonzalommal csatolják szépen kidomborított alakjai magukhoz az olvasót. Legalább mi oly szívesen időztünk azon jeleneténél, melyben a beszély hőse egy csekély fizetésű fővárosi alügyész 14615 forintot talál egy nagy bugyelárisba... Megható színekbe festi itt a szerző egy oly ember kedélyvilágát, ki avval küzd, hogy becsületes szegény embernek maradjon-e, avagy

önönmaga előtt becsületes, de kényelemben élő ember legyen-e?

Általában ugyanazt mondhatjuk a „Szerdahelyiről.“ „A szegény Beöthy Lacziról“ és „Kemény Zsigmondról“ című jellemrajzokról is mint a többi művekről, hogy valóban élvezetes és tanulságos olvasmányul szolgálhatnak.

Ennek oka, ugy hiszszük, a jellemzés, a színezés, az elbeszélés elragadó költői élénkségében van.

M - s.

I R O D A L M I É S M Ű V É S Z E T I H I R E K.

Csengey Gusztáv „Bokrétás világ“ című költői elbeszélése már kikerült sajtó alól s 1 frt 20 krjával kapható Aigner Lajosnál, e buzgó s a szép-irodalmi termékeket egyedül pártoló, jónévű kiadónál Budapesten. Addig is, míg bővebben méltányolhatjuk a kiváló tehetségű, általán ismert s nagy szorgalmu költő ez újabb művét, a legmelegebben ajánljuk olvasóink figyelmébe.

Jeles tehetségű költőnk, Vajda János, előfizetési felhívást bocsátott ki „Találkozások“ című nagyobb költői művére. A budapesti életet festi abban a költő. A díszes kiállításban 10 ívre terjedő mű előfizetési ára fűzött példányban 1 frt 20 kr; diszpéldányban 2 frt 20 kr. Az előfizetési összeg e hó végéig a költőhöz (Budapest IV. ker. orsz. ut. 33. sz. a.) küldendő. Melen ajánljuk olvasóinknak.

Reviczky és Dengi költeményei is erősen készülnek a Weismann-testvérek nyomdájában; s e hírrel kapcsolatban megemlítjük, hogy az utóbbi költeményeinek diszpéldányai iránt szerkesztőségünk-nél kell jelentkezni.

A „Szarvasi ujság“ jeles szerkesztője, Sipos Soma, több kiváló írói erővel társulva, újévre egy szép-irodalmi albumot „Részvét Album“ cím alatt bocsát közre, melynek összes jövedelme a harc nyomora által sajtott török honpolgárok javára fog fordíttatni. Az album előfizetési felhívása mielőbb közre fog bocsáttatni.

Petőfi tolla. A nemzeti muzeum kegyeletes emléktárgyainak gyűjteménye (amint a pesti lapok írják) újabban Petőfi Sándor egy tollával gyarapodott. Orlay Soma festő ajándékozta azt a muzeumnak. A nagy költő — mint az ajándékozó megírta — e tollat egy papirdarabkába göngyölve adta át Orlaynak, ama szavakkal, hogy ezzel a „A hóhér kötélét“ irta. Az illető papirkán e szavak olvashatók: „(Maga) sztos dalaira. De azért“... a másik felén négyszer fordul elő a költő neve, amint azt egy szabad percében gondatlanul odafirkálta.

Többek kívánságára tudatjuk, hogy a pályabeszélyek bírálói Csengey Gusztáv, Dengi János és Sipos Soma lesznek.

Egy kis füzetet kaptunk „Előképek“ címmel, melynek társas összejövetelek alkalmával az unalom elűzésére jó hasznát lehet venni. Összeállítá Ensel Szentmiklósy Ilona.

nem a legutolsó, különösen ha tekintetbe vesszük, hogy e szerep annyi kiváló személyesítőjével szemben bíraltatik. Specialitás ez alak és speciális gondot, farsztó tanulmányt igényel. S ha e szempontokból tekintve, megdicsérhetjük Foltényit: eleget mondottunk. Egyedül maszkja ellen van határozottabb kifogásunk, mert oly kegyetlenül piszkos Mravesákot, mint amilyet ő mutatott be ez alkalommal, az életben is alig-alig látunk, annál kevésbé szükséges, hogy a színpadon mutatkozzék. A piszok mindig undort kell hogy keltsen bennünk s ha Mravesák alakja undorító is, ne a jelmez legyen, ami azzá teszi, hanem a jellem vagy inkább jellemtelenség kidomborítása. Az ilyesmi mindig az izlés rovására történik s ha élethűséget kívánunk is; a rutat a színpadon mindig bizonyos tartózkodással s hogy úgy mondjuk, szépítve óhajtjuk látni.

Miklós Szabó Bandi legjobb szerepeinek egyike, hanem legény is benne a talpán. Oly törülmetszett, jóízű, magyar alakot mutatott, hogy szerettük volna elébe állítani annak a német sógornak, aki tul a Lajthán, még az öreg Vilmos bácsi birodalmában holmi drótos tótokat pingálgat ki az ujságban magyar emberek gyanánt. Népdalai, mint mindig, igen tetszetek és tapsoltattak.

Aranyossi daczára annak, hogy legderekkab és leghasználhatóbb színészeink egyike, Lőrincz szerepében nem nyert oly általános tetszést, mint lehetett volna e szereppel, ha igazában neki való lett volna. Foltényiné, Deák Kata és Kunsági szintén emelték az előadás őszhangját s a szokatlanul nagyszámmal — habár még most sem teljes számmal — egybegyült közönség elégedetten távozhatott.

Nov. 21-én Feleki Miklós fordításában francia eredetiből adatott: „**Az oroszok elleni harczküzdalem**“ csábító cím alatt „**Samil a cserkeszvezér**.“ Látványos színmű szörnyűséges puffogatással, trombita harsogással és dob pörgéssel. A kitűnő szép ruhákat készítette X. Y., — a diszleteket „a nevesebb párisi festők“ stb. stb.

Hogy pedig voltaképen mi vala czélja e darab előadásának, azt korlátolt elménkkel semmiképen meg nem foghatjuk. Ha legalább az állítólagos átdolgozás tekintetbe vette volna a mai politikai viszonyokat s vagy a háttérben vagy hatásos vonatkozásokkal felhasználta volna azokat, úgy még értenők a dolgot, de így, amint kaptuk, alig egyéb felmelegített vala minél. Az igaz, hogy Temesvárynak igen szép szerep jutott benne, amelyben kitűnően érvényesíthette és érvényesítette is szavaló-művészetét, de a cím és azok után a hatalmas ajánlgatások — magyarul „reclame“-ok után, bizonyára mást vártunk. Nem is igen volt a közönség megelégedve, bár néhány jelenete valóban csinos és a látványosságban is volt valami részünk. Samylén kívül alig van benne nevezetesebb szerep és pusztán azért kár volt teljes 3 1/2 óráig tartó darabbal próbára tenni a közönség türelmét.

Szerkesztői üzenet.

Franklin. Köszönettel kaptuk s mihelyt lehet, közöljük.

A „**Divatos házasság**“ című beszély szerzőjét kérjük megírni, hogy pályázik-e azzal vagy a lapnak küldte? mivel a jeligéből az előbbire, a hallgatásból pedig az utóbbira következtetünk.

Delila. Nem talállok benne költészetet s magad is megbánnád, ha közölném.

Darmay Viktor. Szerkesztőségünkben egy levél van letéve számodra s csak azon feltétel alatt adhatjuk ki, ha beváltod ígéretedet.

Csetényi. Ama hölgyről mi semmit se tudunk; rövididőn azonban... leszünk szépen. A lapon azon kívül is sok a változtatni való. Uj évtől minden más-kép lesz.

Regina est tibi nomen. Csinos, bár jelentéktelen kis dalok. Ha tér jut rájuk ez évben, besorozzuk.

R. S. Hogy azok a lapok miért hallgatják agyon azt az illető munkát, annak oka van. Azt akarják, hogy kétségbeessünk; és mi valóban abba is estünk... felettük.

E. Sz. Iona önegységének. Ha terünk engedi, időközönként közlünk belőlük. Ajánljuk nagybecsű figyelmébe küldeményünket.

H. Kalócsa. Várom s mielőbb kérem.

Az élet képe. Sorba tettük. Ujévtől még jobban megfogjuk a sarat állni!

Egy színésznőhöz. Debreczen. Költészet s czél nélküli szerelmi vallomás egy olyan hölgynek, kiről ön is meg van győződve, hogy azt figyelembe se veszi; sőt, ha figyelembe venné és viszonozná is: ön nem hinne neki, mert — a refrain szerint — ő színésznő. Aztán külalakja is erőltetett, döcögős, rhythmus nélküli. Legtanácsosabb az ilyenből kigyógyulni.

TRÉFÁK ÉS ADOMÁK.

Közlő jegyzeteiből: Gróf Csáky Alfonz.

Egy séta alkalmával megszólít egy fiatal ember egy éltas asszonyságot ekképen: Ugyan ha szabad kérdenem, mikor szünik meg a nő szeretni? Mire az asszonyság flegmatice így válaszolt: Kérdezzen meg nálamnál öregebbet.

* * *

A pinczekulcs. Egy gazdag, de fősvény ur a vidéken ebédre hitt egyebek közt egy jeles fővárosi színészt s az irgalmatlan rossz borát azzal mentegette, hogy nem tehet róla, ő szívesen adna jobb bort, de a pinczekulcsát elvesztette s így nem küldhet a pinczébe.

Ebéd után a kertbe ment a társaság, ahol a házi gazda egyebek közt egy csinos nagy kalitkában egy papagályt mutatott be vendégeinek, magyarázván annak különös sajátságait; egyebek közt, hogy — nem hinné az ember, mennyi vaját képes ez a madár megenni. — A patvarba! — kiálta föl a színész, de hogy nem hiszem uram! Sőt én azt hiszem, ez a madár nyelte el az ön pinczekulcsát is, minél fogva jól teszi, ha miharabb másikat csináltat.

A kísértetlátó.

Ijedve fut a lelkészhez egy paraszt, hogy a temetőárokban egy kísértetet látott.

— Hogy nézett ki, — kérde a pap?

— Körülbelül mint egy nagy számár.

— Eredj haza, nyugtató meg őt a pap, — és ne mond senkinek, mit láttál; mert csak a magad árnyékától ijedtél meg.

A bakancs disz neve.

A bakancsos haragszik, ha a lábellenjéet bakkancsnak mondják. Egyszer a falun utaztában leesett a patkó a katona lábáról s elküldötte azt a cigányhoz, hogy őrse fel rá.

A cigány maga hozván azt vissza, nehogy megbántsa a bakkancs névvel a hadfít, e szavakkal adá azt kezéhez!

— Haza hoztam katona uramnak ezt a kölyök csizmát.

Wie haiszt?

A házaló zsidó valamire alkudott és drágálta.

— Haljanak meg nőm és gyermekeim, ha többet adok érte!

— Ugyan már hogy tudja néhány garas miatt gyermekeit így elátkozni, — fedde őt az eladó, midőn végre mégis megvette az árut a zsidó.

— Wie haiszt? — mondja az vigyorogva — hiszen nem vagyok nő.

VEGYESEK.

— A magyar irod. önképzőkör által az ének-és zenekar közreműködése mellett f. évi november 25-én d. u. 4 órakor a főiskolai énekeremben tartandó CSOKONAI-ÜNNEPÉLY műsorozata. I. szakasz. 1. Nyitány „Hunyadi László“ operából. Alkalmazta Mácsai Sándor. Előadja a zenekar. 2. Megnyitó beszéd. Géressy Kálmán f. tanártól. 3. Dal. „A reményhez.“ Előadja az énekar. 4. „Csokonai emlékezete.“ Dícsköltemény Boross Mihály önk. k. tagtól. Szavalja Bögös Lajos. 5. „A csolnakos“ Mandelssohntól. Előadja az énekar. 6. Komoly szavalt. Torma Károlytól. II. szakasz. 7. „Hallgasson el a fülemile“ Ábrányi K. Előadja az énekar. 8. „De már ugy meg kell gondolni a dolgot.“ Humoreszk. Tömöri Józseftől. Olv. Major Gyula. 9. „Hogyha én levelet írhatnék.“ Egyveleg. Összeszedte Mácsai Sándor. Előadja a zenekar. 10. Tréfás szavalt: Tömöri Józseftől. 11. Huszárdal, Ottótól. Előadja az énekar. 12. Török-magyar induló. Előadja a zenekar.

— Balaton-egylet alapítását tervezik tul a Dunán. Az egyesület a „Kárpát-egylet“ mintájára alakulna meg. Bátorfi Lajos, a „Zalai közlöny“ derék szerkesztője, nyílt levelet irt e tárgyban Simon Zsigmond tihanyi apáthoz, melyben az egyesület első teendője volna tagjai számára ingyen könyvtárt létesíteni. Magyarország valamennyi lapját a fürdői idény alatt jártni; a tihanyi viszhanghoz lépesőt, a remetelakhoz kikötőt léte-

síteni, a Balatont felmérétni, kirándulásokat rendezni ásatásokat eszközölni, stb. stb. Szóval a fürdővendégek szellemi szórakozását tudományos eszközökkel előmozdítani, a vendégek kényelmét lehetőleg megszerezni. A tagok alapítók s pártolókból állnának, kik az egylet által nyújtandó s szerzendő előnyben részesülnének s az egylet minden egyes évi beléletének működéséről díszes évkönyvet kapnának, mi által a szellemi kapocs a kiesfürdő vendégei közt évről-évre szilárdulást nyerne s az egyleti tagok családjai már mint ismerős helyre érkezének meg. A tulajdonos szerzettől anyagi áldozatot nem kérnének, csak annyit, hogy az eszmét fölkarolja s ha az nagyobb körben viszhangra talál, megtesztetésében segédkezzék.

— Id. gróf P. I. öregségére egy munkát adott ki, mely előttünk fekszik, áll 16 harapnivaló oldalból s tartalmaz sonetteket, epigramot, népdalt és alkalmi rimezést.

Ime egy sonett farka:

Uj szózat!

(Vörösmarty szavai után.)

Még jöni fog egy jobb kor mely után
Ha ész, erő s tevékeny akarat
Előre lép s kitarja karjait, —

Nem csak ima, buzgóknak ajakán; —
Fölmulni fogjuk Árpád hadait,
S nem sorvadozni átoksúly alatt!

S nem kinlódni a Pegazus.... alatt.

Egy népdal:

Nesze fősvény,
Itt az erszény!
Arcza ime kiderül!

Itt a jó ser
Ívó veder!
Arcza ime kiderül!

Nesze öreg
Püspök... süveg (másat vártunk!)
Arcza ime kiderül.

Nesze öreg!

Az egészben csak az a kétségbeejtő, hogy a török sebesültek javára van kiadva.

KIADÓI ÜZENET.

Rendes Levelező. Kassa. Várunk valamit, kérésem a „Nemsokára“ valamint a másik költeményt leírni s nekem megküldeni.

Tucsny Irma urhölgynek Helyben. Tévedésből maradt ki — bocsánat.

Gedeon Ludovica urhölgynek Kassán. A nyere-ménydíj kívánsága szerint készül — e napokban postára tesszük.

W. Fanni kisasszonynak Beregszászban. A küldeménynyel meg volt elégedve? Legalább reménylem?

— Tiszteletteljesen kérjük t. helybeli és vidéki előfizetőinket, hogy a hátralevő előfizetési pénzt kiadó hivatalunknak (varga utca, 2256. sz. a.) mielőbb beküldeni sziveskedjenek.